

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060301

DOM
2019-09-05
Stockholm

Mål nr
M 12098-18

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2018-11-27 i mål nr M 910-18, se bilaga A

PARTER

Klagande

Linköpings kommun, Samhällsbyggnadsnämnden

Ombud: Advokat KI och jurist MC

Motpart

Naturvårdsverket

SAKEN

Dispens från generellt biotopskydd för avverkning av alléträd på fastigheten XX vid Folkungavallen i Linköpings kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Med ändring av mark- och miljödomstolens dom fastställer Mark- och miljööverdomstolen Länsstyrelsen i Östergötlands läns beslut 2018-02-09 i ärende nr 521-5330-2017 med ändringen att den tredje punktsatsen i villkoren ska ha följande lydelse:

- Stammar från femton av de grövsta träden som avverkas ska omhändertas och placeras som död ved i ett solbelyst läge i närbelägen skogbevuxen mark. Av dessa stammar ska fem stycken buntas ihop och placeras som stående död ved. Resterande stammar placeras som liggande död ved.

En av de stammar som avses i första stycket ska vara stammen från den asklönn som hyser skillerticka och ska placeras ut på lämpligt sätt så att skillertickan får god möjlighet att kunna sprida sig till andra värdräd.

Dok.Id 1524912

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		måndag – fredag 09:00–16:30

BAKGRUND

På ansökan av Linköpings kommun beslutade Länsstyrelsen i Östergötlands län den 9 februari 2018 bl.a. att bevilja dispens från det generella biotopskyddet för att avverka samtliga sex träd i allén längs Lasarettsgatan och samtliga 21 träd i allén längs Hamngatan i Linköping. Beslutet överklagades av Naturvårdsverket till mark- och miljödomstolen som i den nu överklagade domen upphävde länsstyrelsens beslut och avslog ansökan om dispens.

YRKANDEN M.M. I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Kommunen har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen med ändring av mark- och miljödomstolens dom ska fastställa länsstyrelsens beslut att bevilja dispens från det generella biotopskyddet.

Naturvårdsverket har medgett yrkandena om dispens för att avverka samtliga 21 träd i allén längs Hamngatan och samtliga sex träd i allén längs Lasarettsgatan men yrkat att tredje punkten i villkoren för länsstyrelsens dispensbeslut kompletteras med krav på att en av de stammar som placeras ut som död ved ska utgöras av stam från asklönnen som hyser skillerticka. Stammen ska placeras ut på lämpligt sätt så att skillertickan får god möjlighet att kunna sprida sig till andra värdträd.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Linköpings kommun har till Mark- och miljööverdomstolen gett in ny utredning avseende trädens vitalitet i de aktuella alléerna. Naturvårdsverket har uppgett att man med anledning av trädens dåliga vitalitet bedömt att träden inom en relativt snar framtid kan komma att utgöra en säkerhetsrisk genom nedfallande grenar etc. vilket kan utgöra särskilda skäl för dispens för avverkning och medgett kommunens yrkande om dispens. Naturvårdsverket och kommunen är således nu överens om att dispens från biotopskyddsbestämmelserna kan beviljas. Utifrån den nya utredningen finner Mark- och miljööverdomstolen inte skäl att göra någon annan bedömning än parterna i frågan om dispens kan beviljas. Mark- och miljööverdomstolen finner också att den av Naturvårdsverket föreslagna ändringen av villkoren för dispensen är miljömässigt motiverad och skälig. Länsstyrelsens beslut ska därför fastställas med den ändring av tredje punktsatsen i villkoren som framgår av domslutet.

Avgörandet får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Lars Borg och Roger Wikström, tekniska rådet Mikael Schultz samt hovrättsrådet Ulf Wickström, referent.

Föredragande har varit David Sandberg.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2018-11-27
meddelad i
Växjö

Mål nr M 910-18

KLAGANDE
Naturvårdsverket

MOTPART
Samhällsbyggnadsnämnden i Linköpings kommun

ÖVERKLAGAT BESLUT
Länsstyrelsen i Östergötlands läns beslut 2018-02-09 i ärende nr 521-5330-2017,
se bilaga 1

SAKEN
Dispens från generellt biotopskydd för avverkning av alléträd på
fastigheten XX vid Folkungavallen i Linköping

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen upphäver Länsstyrelsen i Östergötlands beslut 2018-02-09 i ärende nr 521-5330-2017 och avslår ansökan om dispens.

BAKGRUND

På ansökan av Samhällsbyggnadsnämnden i Linköpings kommun (nämnden) beslutade Länsstyrelsen i Östergötlands län (länsstyrelsen) den 9 februari 2018 bl.a. att bevilja dispens från generellt biotopskydd för att avverka samtliga sex träd i allén längs Lasarettsgatan och samtliga 21 träd i allén längs Hamngatan.

Till beslutet föreskrev länsstyrelsen följande villkor.

- Avverkade alléträd ska ersättas genom nyplantering av minst samma antal träd i form av alléer inom det nya planområdet. Träden ska utgöras av en inhemsk art av lövträd och ges goda tillväxtförutsättningar med ändamålsenlig skötsel. Om ett nyplanterat träd dör inom fem år efter plantering ska det ersättas med ett nytt träd.
- De alléer som nyplanteras inom det nya planområdet ska regleras i detaljplanen med markbestämmelsen ”allé”.
- Stammar från femton av de grövsta träden som avverkas ska omhändertas och placeras som död ved i ett solbelyst läge i närbelägen skogbevuxen mark. Av dessa stammar ska fem stycken buntas ihop och placeras som stående död ved. Resterande stammar placeras som liggande död ved.
- Utförda åtgärder ska vara redovisade till länsstyrelsen senast tre månader efter slutförande.
- Dispensen gäller endast under förutsättning att detaljplanen för planområdet XX m.fl. antas och vinner laga kraft.

Länsstyrelsens beslut har nu överklagats av Naturvårdsverket till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

Naturvårdsverket yrkar att mark- och miljödomstolen, med ändring av länsstyrelsens beslut, ska avslå nämndens ansökan om dispens för att avverka träden i allén längs Lasarettsgatan och i allén längs Hamngatan.

Till stöd för sin talan anför Naturvårdsverket i huvudsak följande.

Alléer har allmänt en mycket stor betydelse för olika växt- och djurarter, som livsmiljö, häckningsplats, viloplats, samt för födosökande, skydd och skugga. Gamla träd är särskilt skyddsvärda eftersom äldre träd utvecklar fler strukturer, nischer och livsmiljöer. Ju äldre trädet blir, desto fler arter kan trädet hysa. Därmed blir också den biologiska mångfalden större.

Alléer är också viktiga för lokalklimatet och tillhandahåller flera olika ekosystemtjänster för människan, till exempel genom att producera syre, filtrera luftföroreningar, samt ge skugga och svalka. I stadsmiljöer är alléer därför inte bara viktiga för växt- och djurlivet, utan också viktiga för luftkvaliteten, lokalklimatet och människors välbefinnande.

En förutsättning för att dispens ska kunna ges är att det finns särskilda skäl (7 kap. 11 § andra stycket miljöbalken). Kravet på särskilda skäl innebär att möjligheten att ge dispens bör tillämpas restriktivt (se bl.a. prop. 2008/09:214 s. 95). Vidare ska vid en prövning av om det föreligger förutsättningar för dispens även göras en avvägning enligt vad som framgår av 7 kap. 25 och 26 §§ miljöbalken.

Vid en prövning av om dispens kan ges ska skadan på naturmiljön vägas mot tyngden av de skäl som angetts för att få vidta den dispensökta åtgärden. Även risken för kumulativa effekter och vilka långsiktiga konsekvenser för biotopskyddets syfte som en dispens skulle kunna medföra måste beaktas (se RÅ 1997 ref 59). En dispens får endast ges om det är förenligt med biotopskyddets syfte.

Av handlingarna i ärendet framgår att den dispensökta åtgärden är föranledd av den exploatering som planeras att genomföras i enlighet med det förslag till detaljplan som har tagits fram för del av XX m.fl. (Folkungavallen).

Den planerade exploateringen förutsätter att samtliga 27 träd i alléerna längs Hamngatan och Lasarettsgatan avverkas. Enligt den genomförda naturvärdesinventeringen har båda de aktuella alléerna påtagliga bevarandevärden. Två förekommande kryptogamer i alléerna, ullgrimmia och skillerticka, är listade i den nationella rödlistan, varav skillerticka är hotad (Sårbar; VU). Ullgrimmia är i rödlistan kategoriserad som Nära hotad (NT). Dessa arter kommer med största sannolikhet inte att kunna fortleva på platsen om träden avverkas.

Exploateringar av stort allmänt intresse, t.ex. ett angeläget behov av bostadsbyggande, kan efter en avvägning i det enskilda fallet utgöra särskilda skäl för dispens (Naturvårdsverkets handbok 2012:1, s. 99). Naturvårdsverket anser dock att det måste beaktas att möjligheten till undantag från det generella biotopskyddet har sin grund i ett behov av att kunna medge dispens för vissa oförutsedda situationer (prop. 1997/98:45 del 1 s. 314). När möjlighet finns att, såsom i allmänhet är fallet i samband med framtagandet av detaljplaner, utforma och anpassa ny bebyggelse anser Naturvårdsverket därför att utgångspunkten måste vara att förekomsten av skyddade biotoper hanteras som en planeringsförutsättning och att hänsyn, för att undvika eller begränsa ingrepp, så långt som möjligt tas. Enligt Naturvårdsverkets tolkning är dispensmöjligheten inte tänkt att användas för att ta bort hela biotopskyddsområden i en situation då det får anses finnas möjligheter att i olika grad anpassa planerad bebyggelse efter förutsättningarna på platsen.

Kommunen har i ärendet presenterat två alternativa utformningar till den exploatering som planeras enligt huvudalternativet. Båda alternativen förutsätter dock att samtliga träd undantas från avverkning och inget av dessa alternativ har bedömts som lämpligt eller genomförbart. Någon redovisning av alternativ som innebär att samhällsviktiga åtgärder kan möjliggöras samtidigt som biotopskyddet kvarstår, eller att åtminstone de biologiskt mest värdefulla träden kan undantas från avverk-

ning, har inte presenterats. Även om sådan hänsyn skulle kunna leda till att en exploatering i enlighet med kommunens intentioner inte kan genomföras fullt ut bedömer Naturvårdsverket att sådana anpassningar är nödvändiga för att den ansökta åtgärden inte ska stå i strid med biotopskyddets syfte.

Utifrån den avvägning som ska göras i en dispensprövning mellan skadan på naturmiljön och tyngden av de skäl som angetts för dispensansökan bedömer Naturvårdsverket att en dispens för så omfattande åtgärder som länsstyrelsen har beviljat är alltför långtgående och att det inte kan anses förenligt med biotopskyddets syfte. Enligt Naturvårdsverkets mening måste det beaktas att en dispens i den omfattning som har meddelats kan befaras leda till motsvarande dispenser i samband med tätorts- och stadsutveckling även i andra fall. Sammantaget anser Naturvårdsverket att det inte har förelegat förutsättningar att meddela dispens i enlighet med nämndens ansökan och att länsstyrelsens beslut därför ska ändras i enlighet med verkets yrkande.

Naturvårdsverket utesluter inte att en dispens i och för sig skulle kunna beviljas för avverkning av ett begränsat antal träd. Nämnden har dock inte redovisat något sådant alternativ och Naturvårdsverket bedömer därför att det i detta skede inte är möjligt för verket att närmare precisera vilka träd som vid en avvägning skulle kunna ingå i en meddelad dispens.

Samhällsbyggnadsnämnden yrkar att överklagandet ska avslås. Som grund anför nämnden i huvudsak följande.

Risken för att länsstyrelsens beslut ska leda till dispenser även i andra fall kan inte vara särskilt stor då varje samhällsbyggnadsprojekt är unikt.

För Linköpings del skulle ett nekande till att ta ned befintliga träd utmed Hamngatan och Lasarettsgatan få stora konsekvenser inte bara vad avser volymen bostäder som kan produceras utan även för möjligheten att åstadkomma en attraktiv och livfull stadsmiljö i nära samklang med den nya simhall som ska byggas. Bibehållande

av träden med en indragen kvarterlinje skulle inte stödja ambitionen att omvandla Hamngatan från en fyrfilig motorledsliknande genomfart till en tvåfilig ombonad stadsgata. Ändrad utformning av Hamngatan är ett delprojekt bland flera i kommunens övergripande arbete att genom olika åtgärder förmå trafik som inte har målpunkt i centrum att flyttas till yttre ring. Planerade åtgärder på Lasarettsgatan har syftet att förbättra framkomligheten för kollektivtrafiken vilket bidrar till att stärka kollektivtrafikens konkurrenskraft och få fler att välja bussen i stället för bilen.

Miljööverdomstolen har i MÖD 2005:73 slagit fast att det faktum att alléer omfattas av ett generellt biotopskydd inte kan anses innebära att varje specifik allé därmed har utpekats som värdefull. Det är biotoptypen som sådan som är det skyddsvärda. För att åstadkomma ökad trafiksäkerhet fann Miljööverdomstolen i det aktuella fallet, att det förelåg särskilda skäl att bevilja väghållaren dispens att beskära och hugga ner ett stort antal träd i en allé. Som villkor för dispensen föreskrev länsstyrelsen bl.a. att vissa träd skulle återplanteras i avsnitt av allén som bedömts värdefulla.

Linköpings kommun har hög tillväxt och ett stort behov av att kontinuerligt tillföra staden nya bostäder. Kommunens målsättning för bostadsbyggande är ett tillskott om 1 000 lägenheter per år. Inom Folkungavallen visar framtagna granskningshandling för aktuell detaljplan att området kan bebyggas med ca 560 lägenheter, skola för ca 350 barn, ny simhall och parkeringshus. Planen följer intentionerna i kommunens översiktsplan. Gatustruktur och kvartersutformning utformas för att skapa en miljö som motsvarar traditionell innerstad. De omgivande gatorna Hamngatan och Lasarettsgatan byggs om från trafikleder till stadsgator och anpassas till dagens behov av trafikförsörjning, med begränsning av biltrafikens utrymme till förmån för kollektivtrafikens framkomlighet samt gång- och cykeltrafik.

Kommunen har på uppmaning av länsstyrelsen utrett om det genom anpassningar av samrådsförslaget går att uppnå efterfrågade kvaliteter samtidigt som större hänsyn tas till träd utmed Hamngatan och Lasarettsgatan. Det alternativ som innebär störst hänsynstagande till träden, skulle medföra att antalet bostäder mer än halve-

ras. Detaljplanen skulle med denna utformning bli ekonomiskt ogenomförbar. Det alternativ som skulle innebära en kompromiss ger ett väsentligt mindre bortfall av bostäder och verksamhetslokaler än det tidigare nämnda alternativet, men det skulle också medföra betydande risker för skador på träden i samband med kommande exploateringar i trädens omgivningar. En utbyggnad enligt detta alternativ skulle innebära att kommunen tvingas välja att bygga ut området enligt helt andra stadsbyggnadsprinciper än enligt den inriktning som framgår av den kommunala översiktsplanen och detaljplaneprogrammet. Bostäderna skulle få väsentligt lägre kvalitet, med sämre ljusförhållanden, större bullerexponering och minskade rekreationsytor för de boende.

Den planerade ombyggnaden av Hamngatan och Lasarettsgatan är av stort allmänt intresse, vars syfte även omfattar en hållbar trafikplanering. Vid Hamngatan är idag utrymmet för bilar för brett. Detaljplanen skapar ekonomiskt rimliga förutsättningar för att bygga om gatan med inriktning på att begränsa biltrafikutrymmet till förmån för gång- och cykeltrafik och stadsutveckling. Ett genomförande av något av ovan nämnda planalternativ skulle leda till att trafikutrymmet vid Hamngatan istället ökar. Kommunen kan då inte genomföra översiktsplanens intention att bygga om den berörda delen av Hamngatan från trafikled till stadsgata.

De åtgärder på Lasarettsgatan som detaljplanen beskriver görs dels för att förbättra förhållandena för kollektivtrafiken med separata körfält längs del av sträckan, dels för att skapa bättre och säkrare gång- och cykelvägar genom breddning utmed gatans bägge sidor. Lasarettsgatan utgör en av centrala Linköpings viktigaste huvudgator och den är också en betydelsefull infartsväg till Universitetssjukhuset. Trafikfunktionerna är av betydande samhällsintresse. Den gatusektion som erfordras för att rymma separata kollektivtrafikfält samt breddade gång- och cykelbanor medför att befintliga träd inte kan behållas.

I det mål från Miljööverdomstolen som nämnts ovan prövades, på motsvarande vis som nu är aktuellt, Vägverkets möjligheter att avverka ett stort antal träd i en allé i syfte att åstadkomma ökad trafiksäkerhet. Miljööverdomstolen fann, mot bakgrund

av de trafiksäkerhetsskäl som Vägverket anförde, att det förelåg särskilda skäl för dispens att beskära och hugga ner ett stort antal träd i allén.

I likhet med vad som anförs i ovan refererade mål, anser nämnden att det föreligger starka skäl att bevilja dispens. Tillskapande av nya bostäder för att klara bostadsförsörjningen är ett kommunalt ansvar och ett viktigt allmänt intresse. Ombyggnad av Hamngatan och Lasarettsgatan är också av mycket stor betydelse för Linköpings strukturella utveckling samt för kommunens intention att begränsa trafiken på aktuella gator - därmed är också detta en fråga av stort allmänt intresse.

Enligt den genomförda naturvärdesinventeringen har båda de aktuella alléerna påtagliga naturvärden. Två förekommande kryptogamer i alléerna, ullgrimma och skillerticka, är listade i den nationella rödlistan varav skillersticka är hotad och ullgrimma nära hotad.

Dispensärendet avser tillstånd att ta ned 21 träd utmed Hamngatan och sex träd utmed Lasarettsgatan. Nya träd avses att planteras utmed den ombyggda Hamngatan, nära körbana för att tillsammans med husfasader skapa ett trängre gaturum som bidrar till att hastigheten begränsas till 40 km/tim. Träden ingående i allén utmed Hamngatan, huvudsakligen lindar, är planterade i slutet av 1970-talet i samband med att en mur utmed Hamngatan och Lasarettsgatan uppfördes. Träden är således knappt 40 år gamla. Tre träd (hästkastanjer) är dock av äldre datum. Lindarna står ömsom innanför muren ömsom utanför. En del träd står dikt i kant av gångbana med asfalt ända in på stammarna. Träden har inte haft den tillväxt som de skulle haft om de stått med öppen mark kring sig. Av träden utmed Hamngatan växer 80 procent i helt eller delvis hårdgjord yta och vitaliteten är nedsatt.

Av träden utmed Hamngatan är det bara två träd (Hästkastanjer) som enligt naturvårdsinventeringen bedöms ha högt naturvärde (klassning påtagligt naturvärde klass tre på en tregradig skala där klass ett är värdefullast). Den rödlistade mossan ullgrimma växer med några kuddar på asfalt i ett läge strax innanför muren. Allén som helhet har klassats som påtagligt naturvärde klass tre. Vid en exploatering och bort-

tagande av muren kommer den asfalt som mossan växer på att behöva brytas upp oavsett om träden behålls eller inte.

I naturvärdesinventeringen anges att ytterligare ett träd i allén utmed Hamngatan hyser den rödlistade arten citronlav. Författaren till inventeringen har senare meddelat att DNA-prov visat att det inte är rödlistad citronlav. Vid tidpunkten för länsstyrelsens beslut fanns inte kännedom om att citronlav inte finns inom allén. Upptäckten att det inte var citronlav har meddelats länsstyrelsen efter att dispensbeslutet togs och har även meddelats Naturvårdsverket innan deras överklagande upprättades. Genom avsaknad av citronlav utmed Hamngatan ändras artvärdet från påtagligt artvärde till visst artvärde.

De sex träden utmed Lasarettsgatan är av varierande sort. Träden är betydligt äldre än träden utmed Hamngatan. Två av träden har fått klassningen påtagligt naturvärde klass tre och ett träd högt naturvärde klass två. Den rödlistade svampen skillersticka växer på ett av träden (naverlön). Allén som helhet har klassats som påtagligt naturvärde klass tre.

De träd som planeras att tas ned inom hela planområdet planeras att ersättas med ca 65 nya träd fördelade på Hamngatan och nya kvartersgator. Träden kommer på lång sikt att kunna leverera samma ekosystemtjänster som befintliga träd avseende dagvatten, rening och fotosyntes. Den produktion av understödjande tjänster som befintliga träd står för kommer på kort sikt inte kunna ersättas med nyplanterade träd.

Länsstyrelsens krav att stammar från 15 av de grövsta träden ska placeras i närbeläget område mildrar effekten av nedtagning då död ved tillskapas vilket gagnar insekter, svampar och den biologiska mångfaldens krav på död ved.

Kommunens parallella projekt att lyfta upp en kulverterad del av Tinnerbäcken, inom detaljplanen för simhallen som gränsar till nu berört planområde, kommer att leda till en väsentlig förbättring av den biologiska mångfalden. Åtgärden ingår i stadsbyggnadsprojektet Folkungavallen. Det ekonomiska utfallet av aktuell plane-

tapp har betydelse för vilket belopp kommunen kan satsa för att lyfta kulverterad del av Tinnerbäcken. De alternativa bebyggelseförslagen skulle däremot innebära ett väsentligt försämrat ekonomiskt utfall.

Kommunen har vid framtagande av planförslag som uppfyller de mål som anges i kommunens översiktsplan, planprogram, trafikplanering inte funnit det möjligt att bevara träden utmed Hamngatan och Lasarettsgatan och har därför ansökt om dispens från det generella biotopskyddet när det stod klart att länsstyrelsen ansåg att träden omfattades av skyddet.

Nämnden ser inte någon möjlighet att som Naturvårdsverket efterlyser kombinera bibehållande av träd, med undantag av träd i korsningspunkter, med möjliggörande av redovisade "samhällsnyttiga åtgärder". Naturvårdsverket kan inte heller själva precisera vilka träd som skulle kunna tas ned.

Naturvårdsverket invänder med bl.a. följande. Naturvårdsverket vidhåller att de biotopskyddade alléerna inte har hanterats som en planeringsförutsättning i detta fall utan att den önskade exploaterings utformning och omfattning snarare har varit styrande för i vilken mån alléerna ansetts kunna bevaras.

Med anledning av att biotopskyddet utgör en förbudslagstiftning, samt den restriktivitet som ska råda vid dispensgivning, anser Naturvårdsverket att det i en prövning som denna är nödvändigt att göra en noggrann bedömning av angelägenheten av de olika delar som en önskad exploatering består i. I detta sammanhang menar Naturvårdsverket att kommunens inriktning att skapa en gatumiljö med en viss form av stadskaraktär inte kan anses utgöra ett så angeläget behov att det är motiverat att göra intrång i de biotopskyddade alléerna. Enligt Naturvårdsverkets bedömning har det inte heller framkommit att det saknas möjligheter att i övrigt göra vissa anpassningar av det planerade projektet. Med exempelvis alternativ 2 i kommunens kompletterande utredning som utgångspunkt anser verket att det bör finnas möjlighet att göra anpassningar av projektet genom att bevara större delen av de aktuella alléerna samtidigt som byggnation av bostäder i viss omfattning, nödvändiga korsningar och

kollektivtrafikkörfält kan genomföras. Utan några som helst sådana anpassningar anser Naturvårdsverket att den ansökta åtgärden innebär ett alltför stort intrång i det skyddade området för att det vid en intresseavvägning ska anses föreligga särskilda skäl för dispens samt att en sådan omfattande dispens inte kan anses förenlig med biotopskyddets syfte.

Även om utfallet i en dispensprövning är beroende av omständigheterna i det enskilda fallet och även om varje samhällsbyggnadsprojekt på sitt sätt är unikt så kan konstateras att det på många håll i landet råder ett högt tryck på bostadsbyggande, stadsutveckling och åtgärder för infrastruktur. Antalet alléer har under de senaste decennierna minskat kraftigt i antal till följd av att hela alléer och många gamla träd har avverkats vid exploateringar och rationaliseringar i landskapet. Att hela alléer avverkas gör att kontinuiteten bryts och att många viktiga funktioner går förlorade. Naturvårdsverket anser därför att det inte går att bortse från att det finns en betydande risk för att ett medgivande till att ta bort hela alléer i en situation då det typiskt sett finns möjlighet att i förväg i olika grad göra anpassningar av planerad exploatering riskerar att leda till krav på motsvarande dispenser även i andra fall. En sådan tillämpning riskerar att urholka biotopskyddsbestämmelsernas syfte.

Samhällsbyggnadsnämnden har yttrat sig över det som Naturvårdsverket har anfört. Nämnden har därvid vidhållit sin inställning samt kompletterat med två bilder och en jämförelse mellan samrådsförslaget och bebyggelsealternativ 2.

Mark- och miljödomstolen har hållit sammanträde och syn i målet.

DOMSKÄL

Alléer omfattas av det generella biotopskyddet, vilket innebär att det är förbjudet att ta ned träd som ingår i en allé eller bedriva verksamhet som kan skada sådana träd. Om det finns särskilda skäl och är förenligt med biotopskyddets syfte får dispens från förbudet ges i det enskilda fallet. (Se 7 kap. 11 och 26 §§ miljöbalken samt 5 § och bilaga 1 punkten 1 förordningen [1998:1252] om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.)

Exploateringar av stort allmänt intresse, t.ex. ett angeläget behov av bostadsbyggande, kan efter en avvägning i det enskilda fallet utgöra särskilda skäl för dispens (se Naturvårdsverkets handbok 2012:1, s. 99).

Att det ställs upp ett krav på särskilda skäl för att dispens ska få ges, innebär att möjligheten att ge dispens bör tillämpas restriktivt. Vid dispensprövningen ska en avvägning göras i det enskilda fallet mellan skadans betydelse för naturvärdena och tyngden i motiven för att vidta den åtgärd som orsakar skadan. Vid prövningen bör också vägas in om det finns andra lämpliga alternativ som innebär mindre skada på den skyddade biotopen.

Mark- och miljödomstolens bedömning

Nämndens ansökan om dispens har föranletts av ett pågående planarbete för exploatering av området där de två biotopskyddade alléerna växer. Linköpings kommun har därvid utformat förslaget till detaljplan på ett sådant sätt att det för genomförande av planen krävs att de två alléerna tas bort i sin helhet.

Med hänsyn till att biotopskyddet är förbudslagstiftning samt att dispens från biotopskyddet endast kan ges i särskilda undantagsfall, bör utgångspunkten vid framtagandet av en detaljplan istället vara att förekomsten av skyddade biotoper hanteras som en planeringsförutsättning och att utformningen av ny bebyggelse m.m. anpassas med hänsyn till dessa.

Det förhållandet att ett angeläget behov av bostadsbyggande kan utgöra särskilda skäl för dispens innebär således inte att en kommuns önskemål om att utforma stadsmiljön på ett visst sätt ska väga tyngre än intresset av att skydda biotoper.

Det i målet aktuella området bör kunna planeras och utformas på ett sådant sätt att intrånget i de skyddade alléerna begränsas samtidigt som kommunens behov av fler bostäder, trafikanpassning m.m. tillgodoses i tillräcklig utsträckning. Nämnden har inte visat att det inte finns ett sådant alternativ.

Mark- och miljödomstolen instämmer således i Naturvårdsverkets bedömning. Länsstyrelsens beslut ska därmed upphävas och nämndens ansökan om dispens avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 18 december 2018.

Urban Lund

Carl-Philip Jönsson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Urban Lund, ordförande, och tekniska rådet Carl Philip Jönsson samt de särskilda ledamöterna Ann-Christine Vösu och Ola Broberg. Föredragande har varit beredningsjuristen Charlotte Engell.